

Poslovnik stane 1 din.

Naročnina lista: Celo leto 80 din., pol leta 40 din., četrt leta 20 din., mesečno 7 din.
Člani Jugoslavije: Celo leto 160 din. Inse-
rati ali oznanila se zaračunajo po dogovoru;
pri večkratnem inseriranju primeren popust.
Upravništvo sprejema naročnino, inserate
in reklamacije.

Naša Straža

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

Poštnina plačana v gotovini.

„Naša Straža“ izhaja v ponedeljek, sredo in
petek. Uredništvo in upravnništvo je v Mar-
iboru, Koroška cesta št. 5. Z uredništvom se
more govoriti vsaki dan samo od 11. do
12. ure. Rokopisi se ne vračajo.
Nezaprite reklamacije so poštnine proste.
Telefon interurban št. 113.

9. številka.

MARIBOR, dne 9. marca 1925.

Letnik I.

Otvoritev skupščine.

V soboto so se prvič sestali dne 8. februarja 1925
izvoljeni poslanci in že ob otvoritvi skupščine se je po-
kazalo, da so bile prazne nade na spremembo politike ra-
dikalne stranke in da je takozvani nacionalni blok popol-
noma pod vplivom zlobnih duhov po večini seveda iz vrst
samostojnih demokratov, katerim ni za koristi in potrebe
naroda in države, ampak samo za načrte in želje svoje
oblastiželjnosti in samovolje.

Skupščinska dvorana se je pričela polniti že pred 9.
uro, ker vsi poslanci niso mogli biti v svojih klubih z ozi-
rom na to, da klubski prostori še vedno niso popravljeni.
Vsi klubi so zavzeli svoja stara mesta. Na desno stran so
sedli radikali, na levo pa poslanci bloka narodnega spo-
razuma. Na skrajni desnici so zavzeli prostore Nemci,
med njimi dr. Kraft, kateremu se še vedno pozna posled-
nji zločinski napad za časa volilne borbe. Na glavi ima tri
dolge rane in tudi sicer je še vedno slab in pri hoji ga
morata podpirati dva poslanca. Okrog pol 10. ure so pri-
šli ministri ter vsi zasedli svoja mesta razven dr. Srskiča,
ki se je vsedel med poslanca, ker je med tem že dal
svojo ostavko, ki je bila tudi sprejeta.

Po poslovniku se je poverilo začasno predsedstvo
najstarejšemu poslancu in to je bil 72letni Arsa Lazič,
Davidovičev demokrat iz bregalnškega okrožja. Za tajnike
sta se zbrala dva radikala in dva člana opozicije. Že pri
oddaži poverilnic in pri poimenskem naštevanju poslancev
so začeli padati od nacionalno-blokaške strani žaljivi klici
proti Hrvatim, pravi krik in vik se je pa začel, ko je taj-
nik prebral sledeči dopis: »Gospodje narodni poslanci dr.
Vladimir Maček, Josip Predavec, Avgust Košutič, dr. Stje-
pan Košutič in dr. Krnjevič se obračajo na predsedništvo
narodne skupščine in mu sporočajo, da jim je policija
zabranila prihod v skupščino, ker jih drži internirane,
pravzaprav zaprte, kljub njihovi imuniteti.« — Sam notra-
nji minister Maksimovič je kriče planil proti predsedniku,
naj se ta akt ne čita, predsednik Lazič je pa mirno čakal,
da se hrup poleže in potem je podal naslednjo izjavo:

»Iz tega pisma je razvidno, da so narodni poslanci:
Maček, Krnjevič, dr. Košutič, ing. Košutič in Predavec
v zaporu in da se jim je zabranilo prisostvovati današnji
seji, da bi izvrševali svojo poslansko dolžnost. Na temelju
88. člena ustave in 1. in 108. člena skupščinskega po-
slovnika zahtevam, da vlada imenovanim poslancem omo-
goči prisostvovati skupščinskim sejam. Da bo mogla vlada
to storiti, zaključujem današnjo sejo. Prihodnjo sejo bom
sklical pismeno.«

Ta nastop predsednika Arse Laziča je vladne kroge
silno osupnil. Poslanci vladne večine so v prvem hipu
ostali popolnoma mirni, ne vedoč, kaj naj storijo. Poslanci
bloka narodnega sporazuma so sejo zapustili. Njim so se
pridružili tudi črnogorski federalisti in zemljoradniki. Ko
so bili radikali in samostojni demokrati sami, se je vlada
odstranila na posvetovanje ter sklenila, naj se seja nade-
ljuje brez opozicije. Nacionalni blokaši — 161 po številu
— so iz svoje srede izvolili novega začasnega predsednika
in tajnika ter se nato razšli. Nemški poslanci, ki so ostali
v dvorani, so pri teh »volitvah« oddali prazne glasovnice.

Pravi začasni predsednik je poslal vladnemu predse-
dniku Pašiču sledeče pismo: »Kot po letih najstarejši po-
slanec predsednik sem bil primoran današnjo prvo sejo
zaključiti radi tega, ker je gospodom dr. Mačku, Predavcu,
Krnjeviču, Avgustu Košutiču in Stjepanu Košutiču s silo
zabranjeno, da ne morejo priti v narodno skupščino in tu
izvrševati svojo poslansko dolžnost. Ker morajo po členu
1 poslovnika vsi narodni poslanci biti v Belgradu že en
dan pred sestankom narodne skupščine in ker narodna
skupščina po členu 88 ustave in po členu 108 poslo-
vnika sklepa o prenehanju imunitete, mi je čast Vas za-
prosi, da izvolite odrediti, da se takoj spustijo na svobodo
zaprti narodni poslanci, da lahko pridejo v narodno skup-
ščino. Belgrad, dne 7. marca 1925. Po letih najstarejši
poslanec predsednik Arsa Lazič.«

Novemu nepravilno izvoljenemu začasnemu predse-
dniku je pa pisal poslanec Dragotin Pečič (Davidovičev de-
mokrat): »Po skupščinskih hodnikih so nalepljeni listki,
da Vi sklicujete sejo narodne skupščine za jutri kot začasni
predsednik. Na današnji seji, katero je po poslovniku otvo-
ril in vodil po letih najstarejši poslanec Arsa Lazič, je isti
konstatiral, da več poslancev ni moglo priti na sejo na-
rodne skupščine, ker so jim to zabranile policijske oblasti,
in nato sejo zaključil in bo sklical drugo, ko bodo ome-
njeni poslanci izpuščeni na svobodo, da lahko pridejo na
sejo. Po informacijah, ki sem jih mogel dobiti, se zdi, da
se je en del poslancev ponovno sestal v dvorani in za-
počel delo in Vas izvolil za predsednika. Čast mi je, da
na temelju 48. člena skupščinskega poslovnika Vas vprašati,
na temelju katerega člena poslovnika se je seja mogla
nadaljevati brez posebnega sklicanja od narodne skupščine
izvoljenega začasnega predsednika Arse Laziča kot edino
pristoje, pooblaščen in zakonite osebe, kajti na sejo
niso bili poklicani vsi izvoljeni narodni poslanci. Prosim
Vas za ustmen odgovor na prvi seji narodne skupščine.«

Tako je pri prvem sestanku opozicija ali blok narod-
nega sporazuma hotel v smislu ustave vzpostaviti avto-
riteto narodne skupščine, vladni ali nacionalni blok je pa
— namesto, da bi to z obema rokama sprejel, kolikor toli-

ko popravil svoje dosedanje velike napake in krivice, sto-
pil na pot zakonitosti in parlamentarnosti itd. — avtoriteto
narodne skupščine in zakon še hujše kršil ter dal sedanji
skupščinski dobi najslabši začetek.

Izjava dr. Korošca o položaju.

Vlada ne ve prav, kaj naj začne. Za vsako stvar se
odloča od časa od časa, kakor pač pride. Kar se tiče nje-
nega nastopa v verifikacijskem odboru in glede verifika-
cije mandatov sploh, je sicer nekaj sklenjeno in dogovor-
jeno, a to ne od vlade kot take in kot celote, ampak od
radikalov posebej in od samostojnih demokratov posebej.
Sloga in enodušnost, ki vladi manjka, se pa kaže v popol-
nosti pri bloku narodnega sporazuma v pogledu na celo-
ten političen položaj. Za presojo položaja od strani opozi-
cije je značilna izjava, ki jo je dal dr. Korošec dopisniku
beograjskega »Vremena.« Izjava se glasi: »Položaj se še
vedno ni razjasnil. Mi imamo dokaze, da so se za časa
volitev vršile potvorbe. Da ni bilo teh potvorb, bi imeli
v parlamentu večino. Ne more se nam očitati, da se samo

pritožujemo radi nasilstev pri volitvah, ker vse naše trditve
podkrepljamo z močnimi dokazi. Kljub silnemu terorju se
je pa ljudstvo izreklo za sporazum tudi v Makedoniji in
Vojvodini. Da ni bilo potvorb, bi se to popolnoma jasno
videlo. Mi sicer nimamo večine mandatov, vendar je jas-
no, da se je ljudstvo izreklo v svoji veliki večini za spo-
razum.« V teku nadaljnjega razgovora je dr. Korošec izja-
vil: »S strankama, ki sta vršili ta nasilja, ne moremo sode-
lovati. Danes je položaj sledeč: Ljudstvo se je izjavilo za
sporazum. Imamo tri činitele, ki morajo s tem računati:
parlamentarna večina, parlamentarna manjšina in kralj.
Uvideti morajo, da je sedanji parlamentarni položaj po-
tvorba, ker ne odgovarja ljudski volji. Po mojem mišljenju
je samo nova vlada in nove volitve izhod iz tega položaja.«

Protest dr. Hohnjeca proti zapiranju hrvatskih poslancev.

V petek se je vršila zadnja seja državnega odbora.
Ker podpredsednik dr. Maček še ni izpuščen iz internata
v policijski kasarni v Zagrebu in ni mogel priti na sejo, je
podpredsednik dr. Josip Hohnjec pred prehodom na
dnevni red podal sledeči protest: »Podpredsednik narodne
skupščine in državnega odbora dr. Maček ni prisostvoval
niti poslednji seji državnega odbora. Policijske oblasti, ki
ga držijo v zaporu, to preprečujejo. One so krive, da dr.
Maček v tem letu ni sodeloval v državnem odboru, kar bi
moral storiti vsled položaja, ki mu ga je naložila narodna
skupščina z izvolitvijo. Jaz sem na prvi seji državnega od-
bora, ki se je vršila po dr. Mačkovi aretaciji, protestiral
proti kršitvi poslanske imunitete, ki je zajamčena po usta-
vi in po zakonu. Ta protest ponavljam. Ako je bilo mo-
goče pred volitvami povdarjati kakšne teoretične dvome
nad trajanjem poslanske imunitete, ne more biti po izvr-
šenih volitvah v tem oziru prav nobenega dvoma. Kljub

temu jih oblasti ne puste na svobodo. Jutri se bo vršila
prva seja skupščine, katere bi se morali udeležiti dr. Ma-
ček in tovariši. Toda oni ne morejo priti, ker jim tega
politične oblasti ne dovolijo. Sodišče je odločilo, da se
morajo dr. Maček in tovariši spustiti na svobodo. Kljub
temu, da je trajanje internacije dr. Mačka in tovarišev
vsled sodnijske odločbe protizakonito, jih policija vendar
drži v zaporu. To je anomalija, nasilje in protizakonitost,
ki nima analogije v Evropi. Prosim državni odbor, da sprej-
me moj ponovni protest na znanje.« — Člani državnega
odbora so kazali veliko razburjenje ob tej protestni izjavi,
predsednik Ljuba Jovanović se je pa delal neodgovornega,
češ, da je to itak zadnja seja, da on ni potem več pred-
sednik in da ima vse te zadeve v rokah vlada. — Državni
odbor je zbral volilni material ter ga oddal skupščini. S
tem je njegovo poslovanje končano.

Dva tabora.

Srbski glas o položaju. Tik pred sestankom narodne
skupščine so beograjske »Novosti« tako-le označile polo-
žaj: »Položaj je jasen. Po nasiljih in po najbolj surovi kr-
šitvi vseh pozitivnih zakonov države se jutri v bodoči na-
rodni skupščini prvič po teh prestanih nasiljih srečata
oba politična tabora. Na eni strani sta vladni stranki z
izgledom »večino« poslancev. Mnogo črnila se je po-
bilo, da se dokaže, kako je vladi uspelo ustvariti to »ve-
čino.« To neznatno večino je morala vlada okrepiti z ne-
čuvnim nasiljem, da namreč drži zaprte poslanca v kljub
odločbam sodišča, da se morajo spustiti na svobodo, kljub
odločbam najvišjega zakona ustave, da je mesto teh ljudi
v narodni skupščini, da zastopajo interese ljudstva, ne pa
da so v zaporu, da zadovoljujejo besnilno policijo. Mora se
naglasiti, da ima današnja vladna večina v svoji sredi vse
one ljudi, ki pred volitvami niso imeli poguma in čustva
časti, da stopijo pred ljudsko sodišče in tam odgovarjajo
za neštivilne svoje zlorabe. Tega ne smemo pozabiti. Na
drugi strani je novo ustvarjeni blok narodnega sporazuma,
ki je dobil resnično večino glasov ljudstva in ki gre v pa-
lamentarno borbo oslavljen vsled nasilnega zadrževanja
precejšnjega dela svojih članov v zaporih, toda navdahn-
jen z željo, da se bori za parlamentarizem in sporazum
Srbov, Hrvatov in Slovencev za ureditev skupne in enotne
države. Ali bo danes opozicija pozabila vsa nasilja korup-
cijonistov, ki se vsi nahajajo v sedanjem parlamentu? Ali
more in sme iti preko volilnega nasilja, izvršenega nad

voljo ljudstva, ki je dalo bloku narodnega sporazuma ve-
čino glasov? Ali bo opozicijski blok dovolil, da vlada
z afitiranjem manjša njegove vrste in tako na umeten
način ustvarja večino, ki jo rabi? Voditelji opozicijske
nega bloka ne smejo pozabiti, da jim je dalo ljudstvo za-
upanje, da se bore proti nasilju, zato pričakuje od njih,
da v tem momentu vzamejo najenergичnejše v zaščito nje-
gove pogažene pravice.«

Lepa večina. Zagrebška Pribičevićeva »Riječ«, za njo
pa seveda ljubljanski »Narod«, prinaša malo statistike ter
poje slovo vladni večini. Na treh mestih so bili izvoljeni
ali tri mandate so dobili od vlade Pašič, od opozicije pa
dr. Korošec, dr. Trumbić in Pavle Radič. Po dva mandata
imajo od strani vlade dr. Maksimovič, dr. Stojadinović,
dr. Janjič in Trifunović; od strani opozicije pa Stjepan
Radič, inž. Košutič, dr. Polić, dr. Spaho, dr. Šumenković
in dr. Kraft. Zaradi tega odpade na prvi seji skupščine
18 še nezasedenih mandatov. Radi zapora in internacije
bo odsotnih najmanj 9 radičevcev in tako bo mesto 315
prišlo skupaj le 288 poslancev. Od teh bo vladnih 157,
opozicijskih pa samo 131. Vlada razpolaga torej za
začetek z lepo večino 26 poslancev. Seveda, če se dobi
večina na tak način, da se poslance zapira, tega in onega
pretepe in rani, da ne more v Beograd itd., je tudi nekaj.
Večina je lahko vedno večja, drugo vprašanje je pa, ka-
ko izgleda v moralnem oziru in kako se pravi ljudem, ki
se z njo postavljajo.

Po svetu.

Masarykova 75 letnica. V soboto je praznoval To-
maž Masaryk, predsednik čehoslovaške republike 75
letnico svojega življenja. Kot učenjak-profesor in pisa-
telj je že v decembru leta 1914 odšel Masaryk iz Avstrije
ter je začel vneto, vstrajno in tudi uspešno boj za češko
neodvisnost. Ko je 17. oktobra 1918 izdal cesar Karl ma-
nifest, s katerim obljublja narodom federacijo, avto-
nomijo in vse mogoče, samo da bi Avstrija še ostala, je
pa Masaryk proglasil neodvisnost čehoslovaške: »Svojo
samostojnost proglašamo sami, ker vemo, kaj bi pome-
nila federacija pod habsburško dinastijo. Ne priznava-
mo prava kraljev in cesarjev!« — Narod je izvolil Ma-
saryka za do smrti za predsednika republike. — Tomaž
Masaryk se je rodil dne 7. marca 1850 v Hodoninu na
Moravskem kot sin kočijaža na cesarski grajščini. Star-

ši so ga dali učiti za ključavničarja, dobrotniki so ga
pa spravili v šole, katere je odlično dokončal ter l. 1876
napravil doktorat. Leta 1882 je postal univerzitetni pro-
fesor v Pragi, leta 1906 je bil prvič izvoljen za poslanca
ter je ostal v parlamentu do vojne. Posebno odločno je
nastopil proti avstrijskemu režimu povodom Friedjung-
ovega procesa, ko je neustrašeno razkrinal sleparije
in ponarejene dokumente. — Masaryk je s svojim na-
zorom v praksi zvest do skrajnosti. — Evo, par misli in
rekov, ki jih Masaryk ni samo povedal in zapisal, am-
pak tudi izvajal, dočim so mnogim drugim državnikom
čisto tuji — Zlo moramo premagati z dobrim. Moramo
zavračati vsako nasilje in sicer dosledno, ker drugače
ne pridemo dalje. Braniti se moremo in moramo. V
skrajnem slučaju tudi z železom, toda ogibajmo se ak-
tivnega nasilja in novega nasilja. — Naše rodoljubje
mora biti naprednost, narodnost nam mora biti člove-
koljubnost. — Politika kot socialna praksa mora postati

del npravnega prepričanja. Dokler tega ne bo, ne bo dobro.

Angleško-nemški odnosi. Angleški zunanji minister Chamberlain je govoril v poslanski zbornici o zunanji politiki; posebno je razpravljal o odnosih z Nemčijo ter o vprašanju izpraznitve kölnske cone. Naglašal je, da se mora z izpraznitvijo čimprej pričeti, da se da tako Nemčiji možnost, da izpolni svoje obvezne napram zaveznikom. Zunanji minister je simpatično pozdravil novo orientacijo nemške zunanje politike, naddajoč se, da bo na podlagi novih nemških predlogov kmalu prišlo do sporazuma in prijateljskih odnosov med obema državama.

Spor med Italijo in Egiptom. Še izza časa tripolitske vojne obstoja med Italijo in Egiptom spor radi nekaterih obmejnih oaz. Italijanska vlada je ponovno zahtevala, da mora Egipt omenjene oaze odstopiti, ker so pripadale nekoč turškemu Tripolisu, ne pa Egiptu. Na te zahteve je egipčanska vlada odgovorila tako, da je zbrala močne vojaške oddelke v sporni oazi Jarabuh ob tripolitski meji. Radi tega je nastal med obema državama oster spor, ki se bo obravnaval šele po novih egipčanskih volitvah, ko bo sestavljena nova vlada.

Sestava nove turške vlade. Po demisiji kabineta Feti bega je sestavil novo turško vlado Ismet paša. Parlament je izrazil novi vladi zaupnico s 155 proti 23 glasovom. Ismet paša ima poleg Kemal paše največ zaslug za ustanovitev nove turške države ter je bil dozdaj že čpetovano ministrski predsednik in zunanji minister.

Največji nasprotnik Špancev — umrl. Londonski listi so pred par dnevi prinesli vest, da je umrl glavar Riffa Abd-el-Krim, vodja marokanskih ustašev proti Špancem. Abd-el-Krim je prizadeval Špancev velikanske nepravilike in v bojih tudi velikanske izgube. Če je res umrl, si bodo Španci oddahnili. Po vestih iz Londona bo naslednik Abd-el-Krima njegov brat, ki bo tudi nadaljeval vojno proti Španiji.

Narodni blok v besedah in dejanjih.

Med volitvami so vsi agitatorji Narodnega bloka z dr. Pirkmajerjem na čelu obljubovali vse mogoče stvari, zagotavljali vsem slojem, da se bodo njih želje izpolnile, a — ostalo je le pri besedah, le pri obljubah. Da ne delamo nikomur krivice, moramo resnici na ljubo konstatirati, da se je v mariborskem volilnem okrožju potrošilo milijone in milijone za kupovanje duš, za dobiivanje volilcev. G. dr. Pirkmajer, tajnik Spindler, cela jata bivših socialističnih priganjačev za Narodni blok, železničarji v Mariboru in drugod bi vedeli marsikaj povedati! — Uspeh tega dela je bil, da je — Narodni blok dobil količnik. Govorili so tisočaki in stotisočaki, a ne politična zavest volilcev.

Vlada je potrošila za časa volitev nad 3 milijarde brez odobritve, brez pokritja v proračunu, potrošila je te ogromne svote za podkupovanje, za stvarne potrebe ljudstva — vsaj v Sloveniji — ni dala niti pare. Gosp. veliki župan lahko pri predsedstvu Narodne skupščine vse to ugotovi, lahko pa tudi ugotovi, kako so se te velikanske svote uporabile in kako se je — na slovenske nujne potrebe čisto pozabilo. V dokaz nekaj primerov!

1. »Mariborsko gledališče je pred polomom«, se sliši dan na dan, a gg. dr. Žerjav, Pirkmajer in Pivko se niso pobrigali za obstoj gledališča, zahtevali so od Beograda le denar za volitve, dočim je gledališče v Beogradu dobilo 3.8 milijonov dinarjev izven proračuna.

2. Za plače in penzije uradnikom se je izplačalo 155 milijonov dinarjev. Slovenski uradniki, ali ste dobili izplačano razliko? Slovenski penzionisti, ali so vam popravili krivico, katero so povzročili računski uradniki demokrat, ko je Davidovičeva vlada povišala pokojnine?

3. Kljub velikim svotam za zaupne namene (dispozicijski fond) se je na novo potrošilo 16 milijonov dinarjev. Štajerske posojilnice, bivše članice Verbanda, četudi pripadajo po veliki večini demokratski Zvezi v Celju, četudi je v imenu vlade minister zunanjih zadev na pritisk »tigrov« v Beogradu obljubil državno pomoč, niso dobile ničesar.

4. Za »pota« v Srbiji se na novo dalo 60 milijonov dinarjev, za graditev ceste Kozje—Grobčno, ki se že več let dela, za ceste v obmejnem okraju Marenberg se ne dobi — niti pare.

5. Podpora po toči, katero je določila Davidovičeva vlada, ki se je naj delila meseca decembra in februarja, je izostala, ker bi moralo denar vrniti demokratsko gospodarsko društvo v Zagrebu, miljenici dr. Žerjava, kateri so denar lahkomišlno zapravili.

6. Kljub temu, da znaša proračun ministrstva vojne okrog 2 milijardi dinarjev, se je na novo potrošilo 154 milijonov dinarjev, kar seveda gg. demokrati odobravajo, ki so tudi glasovali za vojni zakon in s tem povzročili vsa težka vojaška bremena.

7. Za izplačilo leta 1919 po nemških tolpah in vojaških operacijah v okr. Soštanj, Slov. Gradec, Marenberg in Mežiška dolina povzročene škode so »tigri« dosegli, da je vojno ministrstvo to škodo priznalo in predložilo finančnemu ministrstvu v izplačilo, isto pa odlašala z izplačilom, ker gre za — poškodovane v Sloveniji. Zato se seveda g. dr. Pirkmajer ni imel časa brigati, pač pa se je brigal za to, da je dobil 300.000 dinarjev za »upostavitev oblasti v Mariboru«. G. dr. Pirkmajerjeva največja skrb je agitacija za — laži demokrate, potem pa ustvarjanje neke uradniške kolonije v Mariboru. — Uradništva je pri »velikem« županstvu že toliko ko v kakem ministrstvu, delapa nimajo nobenega ali ne-

zadostnega, saj se vsaka malenkost rešuje v Beogradu. Kam pridemo, ako bo število uradništva vedno naraščalo, ako bodo izdatki vedno večji in večji. Mesto do zmanjšanja davkov, bo v kratkem prišlo do povišanja po zaslugi demokratov, seveda bo trdil i Žerjav i Pirkmajer i Pivko, da so vsega tega krivi klerikalci.

Gg. demokrati, ki podpirate vlado, ki ste cele mesece zobali iz dispozičnega fonda, spomnite se enkrat i — na najširše sloje ljudstva, a ne mislite samo na sebe, svoje strankarske agitatorje, liste in zavode!

Dnevne novice.

IZ KROGOV OBČINSKIH PREDSTOJNIKOV.

To, kar danes delajo oblasti z občinskimi predstojniki, ni več za prenesti. Sledijo odločki drug za drugim in vsak poznejši vsprodbija prejšnjega. Izmišljajo se na višjih mestih stvari, ki so zmožne, vsakemu županu pristuditi njegov posel in vsi ti predpisi imajo in še bodo imeli za posledice to, da bode postala nepopisna zmešnjava pri občinskih uradih in sploh nikdo več ne bode imel moči biti župan, oziroma opravljati tajniške posle pri občini.

Sedaj letos naenkrat kar tri letnike hočejo na nabor, rezervisti morajo podpisovati, kam naj gredo v slučaju mobilizacije. Vsak pameten človek ve, da je vsa ta občna mobilizacija brez vsake vrednosti. Ljudstvo se pa vznemirja, potem se gospodje čudijo, da se širijo vznemirljive vesti, a jih sami povzročajo.

Naj sledi le par slučajev še v dokaz, da morajo občinski predstojniki naravnost znoreti, ako hočejo vse izpolniti, kar se od njih zahteva. Poslali so od komande in okrajnega glavarstva ukaz, da morajo občinski predstojniki do dne 10. III. javiti število rekrutov letnika 1905. Ko se je to zgodilo, ni bilo prav, ampak hočejo vedeti čisto nekaj drugega. Župan piši in delaj dvakrat! Izmišlili so si, da naj napravi župan seznam mobilizacijskih predmetov, čeravno so vedeli natančno, da noben župan nima ničesar drugega, kakor eno knjigo. Vemo za župane, ki so cele noči pisali, pa je bilo vse za nič, ker bi imeli v dotični seznam zapisati samo tisto knjigo. Sedaj se zgodi, da izdata komanda in okrajno glavarstvo isto povelje županu in tako se dela enkrat več poslov.

Najlepši je pa zadnji ukaz okrajnega glavarstva, v katerem zahteva neke spise, o katerih se nobenemu županu do danes niti še sanjalo ni. Ubogi župani, ko bodo to čitali, bodo proklinjali dan in uro in ljudi, kateri so jih za župane izvolili, ker je sploh popolnoma nemogoče temu ukazu ugoditi.

To je blažena centralistična uprava g. Žerjava in Pivka. Če bo po vsem tem šikaniranju županov in občinskih uradov še kateri župan pristaš teh ljudi, je pač škoda, če se imenuje pametnega človeka. Gotovo je pa to, da bode nastala vsled te preoblage županov z nepotrebnim delom taka zmešnjava, iz katere sploh ne bode mogoče več ven in kdo bode potem kriv neurejenih razmer? Povejte nam to, g. dr. Pivko in tisti zaslepljenci, ki ste ga volili in z njim podprli centralizem, ki ma nas za vse drugo, samo ne za ljudi.

Dr. Anton Gregorčič umrl. Dne 7. marca ob pol-enajsti uri dopoldne je umrl v Gorici dr. Anton Gregorčič. Rodil se je 2. januarja 1852 v Vosnem pod Krnom. Gimnazijo in bogoslovje je končal v Gorici. — Kot mlad duhovnik je dovršil višje bogoslovne študije v Avguštinjevo na Dunaju, kjer je bil tudi promoviran doktorjem bogoslovja 1879 in nameščen za profesorja na goriškem bogoslovju. Pokojni dr. Gregorčič je znan in bo ostal nepozabljen med Slovenci kot katolik in dolgoletni voditelj goriških Slovencev. Bil je dolgo vrsto let urednik goriških listov ter deželni in državnozbornski poslanec. Njegova največja zasluga je ustanovitev Zadržne zveze v Gorici, pridobitev prve slovenske gimnazije v Gorici leta 1910 in premostitev slovenskega moškega učiteljskega v Gorico. Med vojno je dr. Gregorčič živel na Dunaju in delal za begunce. Po preobratu je radi šibkega zdravja ostal v Gorici in osnoval za naše zaslužnjene brate najvažnejšo širiteljico slovenske zavesti »Goriško matico«, ki pošilja od leta 1920 na tisoče slovenskih knjig med narod. Z dr. Gregorčičem lega v prerani grob osebnost, ki je vodila polstoletja goriške Slovence v najbolj resnih časih.

Na naslov g. šentjurskega Drogenika. Že pri predzadnjih volitvah, ko je šentjurski Joža Drogenik še kandidiral na samostojni listi, je bil tako prepričan o svoji izvolitvi, da je par dni pred volitvami razobesil na svoji hiši zastavo — znamenje zmage. Ta zastava je plapolala raz Drogenikove hiše še par dni po volitvah in oznanjala šentjurskano mesto zmage — Drogenikovo propast. Pri teh volitvah, ko je značajni Drogenik od Pucija preskočil k Žerjavu in kandidiral na listi Narodnega bloka, je bil čisto prepričan, da bo tudi on izvoljen za poslanca. Dokaz, da se je Drogenik v duhu že videl v časti narodnega poslanca, so številne stave, katere je ta gospod stavil za slučaj njegove izvolitve. Imamo v rokah precej takih stav, v katerih se je Drogenik našim pristašem zavezal pod častno besedo, da bo plačal 500 in še več dinarjev za Jugoslovansko Matico v slučaju, ako ne bi bil izvoljen za poslanca. Joža je propadel, kakor je dolg in širok, a o kakem uresničenju stav noče sedaj niti slišati ne. Ako g. Drogenik teh svojih častnih dolgov v korist Jugoslovanske Matici ne bo poravnal v najkrajšem času, bomo vse njegove s častno besedo osigurane stave navedli imenoma. Ravnokar pribito tako lepo osvitljuje, koliko je vredna Drogenikova častna beseda. V očigled izgubljenim stavom si misli šentjurski Joža, ako sem skočil od Pucija k Žerjavu, zakaj bi kot Žerjavovec držal častno besedo, saj v samostojni demokratski stranki častna beseda ni obveznost.

Zaprti hrvatski poslanci. V četrtek so v Novi Gradski izpustili iz policijskega zapora poslanca dr. Zaniča, ki je bil sredi januarja aretiran v Ljubljani ter odveden v Novo Gradsko, kjer so imeli zanj že pripravljene razne policijske obsodbe, vsako na 14 dni zapora. Ko je poslanec obsedel že trikrat po 14 dni, so prišli z novo obsodbo — zopet 14 dni, in ko je tudi od te prestal par dni, so ga pa naenkrat izpustili, da se lahko pelje v Beograd k otvoritvi narodne skupščine. Pred izpustom je moral poslanec plačati še 40 dinarjev za koleke policijskih obsodb in obvestil in povedati so mu, da je proti njemu še par aktov in da se lahko pripravi še na parkrat po 14 dni. Ko je bil dr. Zanič enkrat na prostem, so tudi v Zagrebu mislili, da bodo izpuščeni internirani poslanci. Najprej se je raznesla vest, da bodo izpuščeni ob 11. uri po noči od četrtega na petek, potem v petek zjutraj ob treh. Pred policijsko vojašnico je stalo celo veliko ljudi, a zastoj, internirancev ni bilo na prosto.

Priljubljenost zagrebske policije radi komunističnih letakov. Včeraj je bila zagrebska policija ves dan na nogah v strogi pripravljenosti. V soboto zjutraj so se pojavili letaki, s katerimi se pozivlja delavstvo k protestu proti političnemu preganjanju, ki se je začelo sedaj radi »rdeče pomoči«. Policija pa misli, da ti protesti niso napovedani radi zaprtih akademikov, ampak radi obletnice smrti atentatorja Alija Aliagića na vešalih. Aliagićev grob je policija zasedla, občinstvo pa pozvalo, naj se dne 8. marca ne zbira po ulicah in naj ne hodi na pokopališče. Tretja obletnica, pa še vedno toliko strahu pred mrtvim atentatorjem!

Nagla smrt orlovskega predsednika v Grižah pri Celju. »Ne vemo ne ure, ne dneva« to bridko resnico nam je že zopet potrdila nepričakovana, nagla smrt: dne 3. sušca 1925 je pobrala predsednika tukajšnjega Orla, brata Valentina Jurhar. Zvečer je bil še pri orlovskem petju, izvanredno vesel — še, ko je spat šel, si je prepeval — zjutraj so ga pa našli mrtvega. L. 1916 se mu je vnela srčna mrena, ozdravel je, pa ostala mu je srčna napaka. Ta mu je, komaj 24 let staremu, zahrbtno pretrgala nit življenja. Bil je eden najbolj delavnih članov Orla v Grižah, zadnji čas njegov predsednik. Kot tak je dajal vsem najlepši zgled orlovske požrtvovalnosti in nesebičnosti. Pri domačem kat. prosv. društvu je bil dalje časa sila delaven odbornik, zadnje leto vzoren knjižničar. Miren, čednosten, zgleden fant, je bil pri vseh priljubljen. To je pokazal zlasti veličasten pogreb, katerega se je udeležilo zelo veliko sosednih oškov in velika množica domačinov. Pevci so mu zapeli zadnji pozdrav, več govornikov je ob odprtem grobu v ganljivih besedah se poslovilo od njega; skoraj vsako oko je bilo solzno, ker vsak ga je spoštoval in ljubil. — Sedaj ga ni več med nami, preselil se je v boljše življenje, k božjemu Solncu; saj tja je vedno dvigal svojega duha, tja priti, vedno si prizadeval. — Valentin! Vedno boš nam ostal v spominu! Počivaj v miru, nad zvezdami se vidimo!

Čudna nepristranost. Iz Braslovca smo prejeli: Kakor se sliši, je dal trgovec Josip Pauer tukajšnjemu sokolskemu društvu na razpolago prostore, kjer si sedaj to društvo gradi gledališki oder. To bo zadnjemu naših ljudi odprlo oči, ker se je še vedno trdilo, g. Pauer je nepristranski. G. Pauer najbrž pričakuje, da bodo potem samo Sokoli hodili v njegovo trgovino, pa sokolska konkurenca je že tudi v trgu! Mi bomo do pa hodili v druge trgovine! Zdravo!

Zanimiva rešitev akta. Neka tovarna v Osijeku je imela nekaj dobavitelj za ministrstvo in je podpisala od ministrstva naročeno predpošiljatev. Ko je prišlo do fakturiranja, se je pokazalo, da se je napravila pri seštevanju napaka v škodo za tvrdko. Razlika je pač znašala nekaj tisoč dinarjev. Tvrdka je napravila na ministrstvo posebno prošnjo, v kateri priznava, da je odposlala ter podpisala od ministrstva jej predloženo ponudbo, ne da bi bila pregledala seštete svote. Ravnokar omenjeni akt je ministrstvo rešilo s temle kratkim odgovorom: Slepec in eden, ki ima samo eno oko, bi se ne smela igrati kart (Čorav i slijez neka ne igrajo karte.)

Progon Hrvatov v Hercegovini. V zapadni in srednji Hercegovini prebivajo po večini sami katoliki in muslimani. Na te katoliške in muslimanske Hrvate so pred volitvami pritiskale oblasti z vsemi mogočimi sredstvi z namenom, da bi jih natirali v radikalni tabor. Glavna vaba za te zavedne Hrvate je bil pred vsem odkup tobaka, ki je glavni vir dohodkov za ljubški in mostarski okraj. Glede odkupa duhana se je od strani oblasti narodu obljubljalo, a ker na obljube od zgoraj tudi hercegovski seljak nič več ne da, se je začelo groziti ljudstvu. Priprosti hercegovski tobačni producent si ni hotel umazati poštenja s praznimi obljubami, ampak je rajši pretrpel, da se mu je odvzel tobak po najnižji ceni. Je pa v Hercegovini veliko vasi, ki še do danes niso pozvane na oddajo tobaka. Pravoslavna sela in posamezni hercegovski radikali so prodali tobak po 35 do 40 din. 1 kg, a hrvatskemu katoliku in muslimanu je oblast tobak boljše kakovosti plačala komaj po 6 do 10 dinarjev 1 kilogram. S tem protizakonitim postopanjem je hercegovski narod oškodovan za nekaj milijonov dinarjev, ki so izginili v žepih radikalnih podreptnikov in kimovcev. Ravnokar pribita partizanska oddaja hercegovskega tobaka je gospodarski udarec, s katerim se je hotelo priprosti narod prisiliti na kolena pred radikalijo; opisati vsa policijska in žandarska ter upravna nasilja, ki so se dogajala za dobo volitev v Hercegovini med katoliki in muslimani, je nemogoče, ker bi se morale o tem pisati cele knjige.

Stikanje za orožjem v okraju Klanjec ob Soti. V okraju Klanjec ob Soti prebivajo močni in dobrodušni Zagorci, ki so pa v političnem oziru po pretežitvi večini v Radičevem taboru. Ker je okraj Klanjec ob Soti pri teh volitvah volil Radiča, hočejo oblasti po končanih volitvah hrvatske volilce kaznovati na ta le način: izmislili so se na višje-upravnem mestu, da morajo žandari in bogzna kakoga

vzroka v celém okraju pobrati orožje. Razlezlo se je po okraju kakih 70 orožnikov pod komando poročnika Brkiča. Ti žandarji stikajo pri kmetih za orožjem. Ako dobijo pri kakem Zagorcu puško, mu jo kljub orožnemu listu odvzamejo brez vsakega potrdila. Da pa igra pri tem iztikanju za orožjem puškin kundač glavno ulogo in muzicira svojo krvavo pesem, je seve predvsem razumljivo in tudi glavni namen odvzemanja orožja. Vsi protesti proti nasilnemu kundačenju nedolžnega naroda so bili zaman. Hrvatsko časopisje navaja več slučajev, ko so bili priprosti zagorski seljaki ob priliki oddaje orožja prebatinani na — mrtvo ime!

Afera Thurn-Taxis. Afera s posestvom nemškega kneza Thurn-Taxis, o kateri smo že poročali v »Straži«, se polagoma razvija v eno največjih korupcijskih afer sedanjega režima. Justični minister dr. Lukinič je kar na svojo pest dvignil sekvester s tega ogromnega posestva, opirač se pri tem na trditve, da je posestnik Thurn-Taxis avstrijski državlján, dasiravno prejšnji justični ministri tega izgovora niso priznali, ker je dokazano, da je posestnik pravi nemški podanik. Afera pride sigurno pred parlament in bo hudo orožje opozicije proti korumpiranim samostojnim demokratom.

Zagreški »dobrotnik človeštva«. Zagreški čevljar Mate Horvat, ki je precej znan goljuf in tat, je prišel koncem februarja na originalno idejo, kako bi ogoljufal nekaj lahkovernežev. V zagreške liste je dal tiskati velik oglas, v katerem apelira na vse dobromisleče državljane, da naj se mu prijavijo v svrhu ustanovitve velike samopomočne organizacije, ki bo nameščala brezposelne, pomagala potrebnim in sploh doprinala vsem ogromne koristi. Horvat se je pod ta poziv podpisal s polnim imenom kot predsednik društva ter naznanil, da sprejema prijave v dobroznanem hotelu »Lovački rog«. Horvatu je kmalu začel posel cvesti, ker se je v par dneh prijavilo kakih 30 oseb, katere je goljuf pregovoril, da so mu v svrhu ustanovitve društva izročili večje svote denarja. Ta dobrotnik človeštva bi bil še sigurno več lahkovernežev na enak način opeharil, da se ni pričela zanimati za njegove »dobrodnele« namene policija, kateri se je oglas v listih, podpisan od Horvata, ki je star znanec policijskih zaporov, zdel sumljiv. Pri preiskavi so našli točen popis vseh oseb, katere je Horvat z organiziranjem svojega društva opeharil. Vsakemu, ki je pristopil v društvo je Hrvat dal takoj posebno čast in delokrog, da ga je na ta način napravil pristopnejšega. Tako so bili vsi ogoljufani sami predsedniki in tajniki, Hrvat pa je skrbel, da se med seboj niso spoznali ter je vsak mislil, da je samo on funkcionar društva. Hrvata je policija zaprla.

Bitka med beograjskimi Rusi. V neki ruski krčmi na Terazijah v Beogradu se je sprla večja ruska družba. Iz prepira je nastal pretep in kmalu so se zablistali v rokah pretepačev noži. Nastala je prava bitka, v kateri sta se obe stranki neusmiljeno napadali in klali. Predno je prišla policija in pretepače razgnala, je obležalo na bojišču pet težko ranjenih, sedem pa lažje poškodovanih. Ranjence so spravili v bolnico, pretepače pa v glavnjačo.

Samomor bivšega poslanca. V Vacar Vakufu v Bosni se je pretekli teden ustrelil bivši radikalni poslanec Milan Pečanac. Samomor je izvršil v hotelu, kjer je pred izvršitvijo napisal pismo, v katerem prosi samo, da naj izplačajo hotelski račun iz njegove zapuščine. Pečanac je bil pri zadnjih volitvah protikandidat Spalajkovičeve službene radicalske liste ter so ga radikali radi tega izključili iz stranke. Najbrž ga je gnal v smrt strah pred slepoto, ker je nevarno oboel na obeh.

Tatovi ukradli blagajno z 2.000.000 din. V Rači pri Kragujevcu je bil te dni izvršen največji in najplodonosnejši rop zadnjih let v naši državi. Vlomilci so udrli v pisarno posestnika parnega mlina in bogatega industrijalca A. Živanoviča ter odnesli težko železno blagajno, katero so naložili na dvorišču na navaden kmetijski voz ter se odpeljali z njim neznano kam. V blagajni je bilo okrog 2.000.000 din. gotovine, katero je rabil Živanovič za svoj obrat, in mnogo vrednostnih papirjev. Tatvino je prvi opazil lastnik mlina ter takoj obvestil orožništvo. Do sedaj je bilo vse zasledovanje brezuspešno.

Najmodernejši mlin v Bački pogorel. V Novi Kanži v Bački je zgorel mlin bratov Feber, ki je bil najmodernejši in eden največjih v celi državi. Ognjegascem se je posrečilo, ohraniti samo skladišče žita in moke ter poslopje s parnimi kotli. Mlin je gorel tri dni in še le, ko so se zrušili goreči objekti, se je posrečilo ogenj zadušiti. Škoda znaša nad 6 milijonov dinarjev, vendar je bilo podjetje za približno to svoto tudi zavarovano.

Beg mostarskih gimnazijcev. Mostarska policija raziskuje zagoneten beg več tamošnjih gimnazijcev, ki so vsi sinovi premožnih roditeljev. Izginili so pred par dnevi in še do danes se ni dognalo, kam so jo fantje popihali. Svojim roditeljem se je dosedaj oglasil samo eden begunec, ki je pisal domov, da bodo pobegnili v Ameriko, ker ne morejo več v šoli prenašati teror profesorjev.

Bolgarski zrakoplov na našem ozemlju. Te dni je priletel iz Bolgarije proti Pirotu bolgarski vojaški eroplan, ki se je moral vsled defekta na motorju spustiti v predmestju Pirota na tla. V zrakoplovu sta se nahajala pilot in en častnik. Našim oblastem, ki so ju aretirale, sta izjavila, da sta zašla vsled megle ter se nista mogla orientirati, ker pa istega dne nikjer, tudi ob meji ni bilo opaziti nikake megle, njuni izgovori ne držijo. Bolgarski poslanik v Beogradu je interveniral radi zaplenjenega letala ter naglašal, da sta pilot in opazovalec šele začetnika v letalstvu ter sta neprostovoljno zašla na naše ozemlje.

Delavski štrajki v preteklem letu. V toku leta 1924 je bilo prijavljenih 45 delavskih štrajkov, napram 335 v letu 1923. S štrajki so delavci skupno izgubili 3.861.000 din. plače, dočim je izguba v letu 1923 znašala 8.202.692

din. Največ štrajkov beleži lesna industrija in sicer 12, kamenita industrija 10, ostale pa različna podjetja. Največje število štrajkov je bila v preteklem letu v mesecih februar in marec.

Požar na motorni ladji. Te dni je odplula iz Mitrovice ob Savi v Rače motorna ladja, lastništvo paroplovne družbe »Jugoslavija«. Na potu je nastal na motorju defekt, ki je povzročil požar. Strojnik, ki je ladjo vodil, je hotel požar pogasiti, zadobil je pa pri tem tako težke opekline, da je onesveščen padel v vodo, kjer je utonil. Ladja, ki je bila lesena, je popolnoma zgorela ter se je potopila.

Odkup tobaka v Črni gori. Monopolska uprava je začela z odkupom tobakovega pridelka v Črni gori. — Črnogorski tobak plačujejo po 35—36 D 1 kg, hercegovskega, ki je seve znatno boljši, pa po 12 D.

V spomin 7 msgr. dr. Antona Medveda, namesto venca na grob, je daroval p. n. gospod dekan Anton Podvinski v Zavrču za Dijaško kuhinjo v Mariboru 100 D in za Dijaško večerjo 100 D. — Bog plačaj!

II. književna tombola Jugoslovanske Maticice. Do 1. t. m. so bile izžrebane sledeče številke: 45, 90, 4, 63, 66, 9, 88, 65, 48, 25, 38, 74, 42, 57, 62, 27, 54, 75 in 33. K temi številkam so bili zadeti vsi dobitki za ambe, terne in kvaterne ter deloma tudi za činkvine. Vendar pa še niso izčrpani vsi dobitki za činkvine in zato so bile danes za iste izžrebane še sledeče številke: 77, 46, 49, 36 in 79. Kdor je sedaj zadel činkvino (pet števil v eni vrsti), naj pošlje svojo tombolsko tablico pokrajinskemu odboru Jugoslovanske Maticice v Ljubljano in sicer najkasneje do dne 14. t. m. V slučaju, da bo zadetih več činkvinov, kakor pa je še preostalo dobitkov, se bo vršilo še podrobno žrebanje.

Prispevki za Jugoslovansko Matico. Na pustni zabavi v Dobrni je vesela družba zbrala za Jugoslovansko Matico 145 din. V Radovici pri Metliki na Dolenjskem se je priredila igra, koje čisti dobiček v iznosu 50 din. se je poslal Jugoslovanski Matici. Iskrena hvala!

Natečaji. Slovensko planinsko društvo, podružnica v Mariboru, razpisuje natečaj za osnutek reklamnega slikanega plakata za Pohorje-Maribor-Celje s karakterističnimi, a reklamnimi motivi iz teh treh krajev. Prva nagrada znaša 1000 din., druga 500 din. Vse pravice glede obeh nagrajenih osnutkov preidejo z nagraditvijo na SPD Maribor. Reflektanti naj zahtevajo natančnejše pogoje od SPD podružnice Maribor, na podlag katerih se šele lahko tekne udeležijo. Rok za vložitev osnutkov je 15. 4. 1925. Izbero osnutkov in nagrado izreče poseben jury. — Odbor.

Meško Josip.

Dijaški orlovski dan v Mariboru.

Med našim katoliškim dijaštvom zmaguje misel, ki je našla svoj zmagoslaven pohod med našo kmečko in delavsko mladino: to je orlovska misel. Ni treba povdarjati, da je ta misel prava, saj je vsak izmed nas zadnja leta čutil veliko kulturno silo našega orlovstva. Orlovstvo je postalo v kulturnem življenju našega naroda činitelj, ki je začrtal mejo med dvema dobama, med starejšo, ki je naš širši sloj preveč prezirala, in med mlajšo, ki je zahtevo demokracije, pravice in kulturne moči vseh stanov in slojev, začela oživetvarjati. Orlovstvo je danes najjačja narodna kulturna organizacija, ki jo je moralo nujno upoštevati tudi dijaštvo.

Danes, ko se toliko povdarja stanovska vzajemnost in potreba premostitve stanovskih nasprotij, je dijaštvo našlo v svoji orlovski dijaški organizaciji najboljšo organizatorno obliko. Znak prave demokratične dijaške organizacije je ta, da je enaka najmočnejši narodni kulturni organizaciji, in to je pri nas orlovska. Samo zavoljo tega je šlo naše dijaštvo na pot orlovstva, ker se tu najlažje uči živeti in delati za ljudstvo.

Dne 19. marca t. l. ima naše dijaštvo svoj orlovski praznik, ki je obenem praznik orlovstva v celoti. Ta dan hoče naše dijaštvo poglobiti misel svoje nove orientacije, položiti prisego v duhu demokracije, povdariti svojo veliko kulturno poslanstvo med lastnim narodom, pa tudi med bratskima narodoma Hrvatov in Srbov. Dijaštvo mora priti do zavesti, da je poklicano v službo vere in doma.

Dijaški orlovski dan naj bo tudi dan naših prijateljev, dan našega starešinstva, dan vseh, ki smo si blizu. Svojih misli dijaštvo noče skrivati. Treba je, da se poznamo vsi, potem si bomo tudi zaupali. Dijaštvo mora popraviti to, kar je zagrešil del inteligence s svojim liberalizmom, ki ni ho-

tel in često ni znal dati svojih sil in duševnih produktov na razpolago vsem. Manjkal je tem ljudem življenjski stik z ljudstvom, zato so zaplavali na vzvišeno stališče in gledali le navzgor in na sebe. Dijaške organizacije v pretekli dobi so bole hale na tem, da so pogrešale stika z narodnim življenjem. Zato je bilo vso njihovo delo in vsi načrti le fraza. Ni čudá, da štejemo danes vsled tega razmeroma malo nesebičnih in požrtvovalnih kulturnih delavcev.

Dijaštvo čuti to vrzel v kulturnem življenju. Dijaštvo čuti, da prehaja strup liberalizma v širši sloj, ki je dosedaj znal čuvati svojo naravno nepokvarjenost in dobre tradicije prednikov. Dijaški pokret v smeri orlovstva nam je jamstvoboljšanja, zato temu pokretu damo v dijaškem organizacijskem življenju prvo mesto. Naš dijak čuti, da je bodočnost naših organizacij orlovska, zato je orlovstvo del dijaškega programa. V orlovskem bratstvu je močna regeneracijska sila notranjega človeka. Duh ljubezni, priateljstva, zaupanja in strpnosti, ki ga je pretirana tehnična kultura zadnjih desetletij iztrgala iz mnogih src, prihaja z orlovstvom zopet v nas. Veselje do življenja, ljubezen do verstva, čut dolžnosti in odgovornosti, bodo z orlovstvom dobili zopet nazaj svojo pristno značilno potezo.

Dijaško orlovsko gibanje ni preziralo tudi svojega narodnega poslanstva. Bratje na jugovzhodu, Hrvatje in Srbi, morajo priti s časom v naš kulturni krog. Idejno enotnost vsega jugoslovanskega katoliškega dijaštva moramo in hočemo ustvariti; interes državne in kulturne moči to zahteva. Veliko potrpljenja, volje in optimizma bo trebalo, toda ljubezen zmaga.

Pogled našega dijaštva je še obrnjen na vzhod. Zbližanje slovanskega razkolnega vzhoda z Rimom je naloga slovanskega katoliškega zapada. Ciril-metodijska ideja je last inteligence, ki je dolžna delati na to, da ta velika misel postane enkrat resnica. Glavna smer našega misijonstva gre na vzhod. Dr. Krek je rekel enkrat, da smo od Baltijskega morja pa do Adrije vsi eno. Res je to, samo premalo se tega zavedamo. Predpogoj in bližnji ideal je, da ustvarimo Jugoslovani, Čehi in Poljaki eno zavestno kulturno silo. Prepričani smo, da bo zborovanje slovanskega katoliškega dijaštva v Ljubljani ob priliki III. slovanskega orlovskega tabora idejno združilo naraščaj naše inteligence. Dijaški dan na Jožefovo je v tem oziru nekaka predpriprava.

Prijatelji dijaštva in orlovstva! Starešinstvo in učitelstvo! Za naš dijaški praznik vas vabimo v našo sredino! S svojo navzočnostjo dajte našemu dijaštvu poguma! S priznanjem razvnamite njegov idealizem! Povnil bo vam in narodu.

Bog živi!

Iz Maribora.

Neprevidno ravnanje z orožjem. Včeraj se je ponesrečil na Meljskem hribu št. 46 stanujoči posestnik Josip Kos. Vzel je v roke lovsko puško in vsled neprevidnosti se mu je ista sprožila. Šibre so zadele Kosa v desnogo ter mu jo težko poškodovale. Obveščen je bil mariborski rešilni oddelek, ki je ranjenca prepeljal v bolnico.

Nesreča v tovarni Zlatorog. Dne 7. t. m. se je v tovarni mila Zlatorog v Melju opekel 28letni kemik g. dr. Feld. Poškodoval si je obe roki in obraz. Ker je bila opekline zelo nevarna, ga je prepeljal rešilni oddelek v javno bolnico.

Cercle français. Redni občni zbor Francoskega krožka v Mariboru bo dne 17. marca ob 18. uri v II. drugem nadstropju moškega učiteljskega dnevnika. Dnevni red: 1. Poročilo odbora. 2. Volitev predsednika, treh odbornikov in dveh preglednikov računov. 3. Določitev članarine za leto 1926 in 4. Slučajnosti. Ako ob določeni uri ne bo navzočih zadostno število članov, se vrši pol ure pozneje občni zbor z istim dnevnim redom brez ozira na število navzočih.

LISTEK.

Grad Hrastovec.

Spisal dr. O. Baumig.

Prijetno je potovanje po Slovenskih goricah, o katerih pravi že zgodovinar dr. Rudolf Puff, da so biser in zaklad Štajerske. Zeleni hribočki se dvigajo kakor morski valovi dol do ogrske dežele, na vrhovih pa se blestijo beli hrami in cerkve sredi vinogradov, po dolini tečejo potoki počasno, kakor bi se težko poslavljali od solčnih goric.

VSE ZAHTEVA DOBRO ZLATOROG MILO!

ZLATOROG

Poseben vtis napravijo na potnikovo oko gradovi, ki se dvigajo ponosno izza več ali manj nizkih hramov, kakor bi hoteli reči, da so oni bili nekdanj tisti, katerim so bili podložni ti kraji.

Gradovi Vurberg, ptujski grad, Negova, Gornji Cmurak in Gornja Radgona ter Hrastovec pričajo o nekdanjem podložništvu tukajšnjih prebivalcev. Le s strahom je gledal nekdanj kmetič na ta poslopja, saj malo solnčnih žarkov veselja je padalo od tam na njegovo revno kočo.

Nas zanima grad Hrastovec v šentlenartskem sodnem okraju.

Ko dospesh po okrajni cesti iz Maribora do meje šentlenartskega sodnega okraja, zagledaš pred seboj veličastno stavbo grada Hrastovec v občini Gornja Voličina, ki je dobil slovensko ime gotovo od tega, ker je bilo pod gradom obilo košatih hrastov.

Po složni cesti prideš do grada, stoječega na malem hribu, ki se zopet naslanja na višji hrib. Dostop do grada je le tu mogoč. V prejšnjih časih je bil tudi tukaj globok jarek, tako, da se je moglo do grada čez most, ki se je dal dvigniti, na kar kažejo priprave pri glavnem vhodu. Na obeh voglih grada stoji močen stolp, tako da se vidi grad spredaj kakor kakšna trdnjava. Skozi prostorna vrata stopiš na obširno dvorišče. Nad vratmi zunaj so razvidne številke 1655 in 1666 in črke G. F. v H., kar bi pomenilo, da je sezidal v teh letih grad Jurij baron Herberstein.

Ni tukaj prostora, da bi nadalje opisoval, kakšni so prostori in kaj se vse hrani v njih. Le kratko naj omenim, da je v gradu 64 prostornih sob, ki so bile okrašene z raznovrstnimi slikami in orožjem, kar pa je sedaj deloma razprodano, deloma spravljeno v druge gradove g. grofa Herberstein.

Proti jugu ob vznožju hriba so obširna gospodarska poslopja, izmed katerih je zgodovinskega pomena sedanji konjski hlev, ki je bil nekdanj cerkev, o čemur omenim na drugem mestu več.

Proti severu in vzhodu so ostanke nekdanjih ribnikov. Taki ribniki so bili tudi pri Črnem lesu in ob okrajni cesti proti Sv. Barbari v Komarniku.

Temen smrekov gozd se razprostira proti jugu, od grada naprej se še vidi pota, po katerih so šetale grajske gospe in gospodične. Pota so zarasla s travo, tajinstveno šumi vejevje visokih jelk in smrek, kakor bi sanjalo o davno minulih časih.

Grajsčina Hrastovec je imela nekdanj obširna posestva, bilo je 225 oralov travnikov, 45 oralov njiv, 75 oralov vinogradov, 60 oralov pašnika in 350 oralov gozda.

Svoja posestva je imela grajsčina v Zgornji in Spodnji Voličini, Zamarkovi, Bišu, Žikarcih, Močni, Grušovi, Ložanah, Ruperčah, Nebovi, Grajeni, Nasovi, Janževskem vrhu, pri Zgornji Radgoni in pri Sv. Miklavžu in Brebrovniku pri Ormožu, kjer so rasla najboljša vina.

Od teh posestev so razprodali grajsčaki tekom let več zemljišč, tako da spadajo pod grajsčino Hrastovec le posestva v občini Zgornja Voličina in v Zamarkovi.

Kakor sem že omenil, je bila tam, kjer je sedaj konjski hlev, cerkev, posvečena sv. Ožboltu. Omeni se že v listini z dne 11. novembra 1338, v kateri se podeli tamošnjemu duhovniku približno taka pravica, kakor pristojna župniku.

Leta 1462 je napravil vitez Andrej pl. Holleneck ustanovo, da se mora opraviti v tej cerkvi vsak teden sveta maša, kar bi morali storiti župniki pri Sv. Petru pri Mariboru. Leta 1676 je bil za kaplana Jurij Passler, od l. 1702 do 1714 so brali v tej cerkvi sv. maše avguštinci iz samostana pri Sv. Trojici proti letni plači 40 goldinarjev.

Zakaj se je ta cerkev opustila, ni prav znano; misliti pa si moremo, da je bilo grajsčakom malo od rok, hoditi izven grada v cerkev. Dali so tedaj sezidati v gradu samem hišno kapelico, posvečeno sv. Križu, v kateri so smeli maševati duhovniki glasom privilegija, ki ga je podelil papež Benedikt XII.

Iz napisa nad vhodom — Habitaculum devotionis — je povzeti tudi letnico, ko se je sezidala kapelica, namreč 1668. V tej kapelici se sme brati še dandanes vsak dan sv. maša, razun na praznik Sv. Treh kraljev, na velikonočno in binkošno nedeljo, na dan Vnebohoda Kristusovega, Rešnjega telesa, Marijinega Vnebovzetja, na praznik apostolov sv. Petra in Pavla, na dan Vseh svetnikov in na Božič, to pa zaradi tega, da gredo ljudje ob teh dnevih v svojo župnijsko cerkev.

Tako se tedaj more razlagati opustitev prvotne cerkve sv. Ožbolta.

Pa kako dolgo že stoji ta grad in kdo so bili njegovi prebivalci?

Ime grajsčine Gutenhaag se najde v listinah prvokrat leta 1265. Iz tega se da povzeti, da sedanji grad Hrastovec prvotno ni imel tega obsega, kakor ga ima sedaj. Verjetno je, da je bil grad celo majhen, da je imel le tista dva stolpa, ki se vidita še sedaj in da je bil obdan okoli in okoli od globokega jarka. Sedanje obliko pa je gotovo dobil še le v letih 1655 do 1666. S tem se tudi strinja vsebina narodne govornice, ki pravi, da je sezidan sedanji grad na temelju nekdanjega grada.

Kolikor pričajo listine, so bili prvotni lastniki tega grada Gutenhagi ali pravzaprav Hagi, ker se imenuje v listini iz leta 1348 neki Ulrik Hager, od tod tudi ime te grajsčine.

Grajsčina Hrastovec je prešla od plemenitašev Hag-Hager v last plemenitih Holleneck, kar je razvidno iz listin leta 1427, 1481, glasom katerih so dobili Herbersteini nekatere dele posestev grajsčine Gutenhaag.

Glasom listine iz leta 1482 je podaril cesar Friderik III. tudi grajsčino Hrastovec, ki jo je imel nazadnje Rupert Holleneck, Lenartu Herberstein, stotniku čez Kras in Postojno. Tako je prišla ta grajsčina v roke znamenitih Herbersteinov.

Po Janisch-evem krajepisnem leksikonu je povzeti, da je bil Günther pl. Gutenhaag, ki je živel že leta 1379, zadnji moški iz te roduvine. Njegova hči Ana, zadnja svojega rodu, se je poročila z Henrikom pl. Herberstein in je prinesla z dovoljenjem vojvoda Ernesta okoli leta 1409 grajsčino Hrastovec v posest Herbersteinov.

Ni seveda tu prostora, da bi obširno popisoval zgodovino Herbersteinov. Rodoslovje Herbersteinov, ki je še videti v grajsčini Hrastovec, kaže, da je bil praded neki Oton, ki je živel leta 1260 in bil poročen z neko Mätz. Ivan Herberstein se je pokazal hrabrega vojskovodjo v bojih proti Turkom. Polastil se je Petrinja in premagal bosanskega pašo leta 1596. Omeniti je še tudi Jurija pl. Herberstein, ki je imel s svojo ženo Barbaro 22 otrok, tedaj vsekako rodovitni zakon. Jurij Herberstein je zapovedoval leta 1516 cesarski vojski v boju proti kmetским puntarjem, katere je tudi premagal pri Brežicah. Leta 1532 je skupno z Ivanom Kacijanar napadel sultana Solimana, da ni oblegal dalje mesto Gradec in se umaknil nazaj na Hrvatsko.

Za zgodovino Slovencev znameniti so bili tudi Žiga Herberstein, diplomat, Žiga Krištof Herberstein in Karol Herberstein, oba ljubljanska knezoškofa.

Žiga Herberstein je bil rojen dne 23. avgusta 1486 v Vipavi na Kranjskem. Bil je dvorne komore predsednik na dvoru cesarjev Karola V., Ferdinanda I. in Maksa II. Od leta 1516 do 1518 in leta 1526 je bil poslanik v Moskvi in leta 1541 v Carigradu. Prepotoval je dosti sveta, bil je na Ruskem, v Neapolju, na Spanskem, Nizozemskem in v Kopenhagenu. Iz njegovega dnevnika povzamemo, da je kot diplomat razpravljaj s tremi cesarji, devetimi kralji in z dvema kraljevima knezoma, duždom beneške republike in velikim mojstrom nemškega viteškega reda.

Zanimal se je tudi za slovanstvo, med drugim je spisal znamenito knjigo »Rerum moscovitarum commentarii«, v kateri nam popisuje šege in navade ruskega ljudstva. Umrli je dne 28. sušca 1566 na Dunaju.

Med tukajšnjim ljudstvom je še sedaj govornica, da so ga ubili kmetje blizu grada Vurberg, ko se je vračal kot poslanik iz Carigrada, misleč, da je turški ogleduh, ker je bil v taki obleki. Tudi na sliki, ki je bila še do leta 1922 v Hrastovcu, ima krasno orijentalno nošnjo.

Grof Žiga Herberstein je postal leta 1684 ljubljanski knezoškof. Bil je skromen in pobožen mož, ki je živel le za svoje študije in knjige. Za časa njegovega škofovanja se je sezidala nova stolnica in otvorila prva javna knjižnica — sedaj semeniška. Posvetil je tudi tedaj sezidano sedanjo frančiškansko cerkev. Leta 1700 se je odpovedal škofiji in se preselil v Perudžo in vstopil v oratorij sv. Filipa Nerija.

Grof Karol Herberstein je bil rojen dne 7. julija 1719 v Gradcu in je postal leta 1772 ljubljanski knezoškof. Kot takšen je bil med avstrijskimi škofi najodličnejši zastopnik »prosvetljene smeri«. Škofovsko oblast je hotel razširiti na račun papeža in rimske stolice, vse jožefinske reforme je podpiral s toliko vnemo, da si je pridobil njegovo posebno naklonjenost. Škof Herberstein je že leta 1780 razodel v posebnem pastirskem listu načrt za one presnove in odredbe, ki jih je izvršil cesar Jožef II. še le v naslednjih letih. Papež Pij VI. je izdal vsled tega apostolsko pismo, v katerem dokazuje, da so nazori škofa Herbersteina zmotni.

Dne 17. sušca 1802 je kupil to grajsčino Jožef Pauer. Iz te roduvine so bili sledeči lastniki: 1. Jožef Pauer od 17. sušca 1802. 2. Franc Pauer od 1. svečana 1812. 3. Janez Pauer od 5. svečana 1827. 4. Janez Pavel Pauer od 16. aprila 1840. 5. Maks Pauer od 4. julija 1890.

Maks Pauer, ki se je preselil v Monakovo in živi tam v največji revščini, je prodal grajsčino Hrastovec dne 15. septembra 1908 Arturju Kottas pl. Heldenberg. Od njega jo je kupil Josip grof Herberstein dne 29. oktobra 1915.

Prvi lastnik iz rodbine Pauer je prišel iz Voitsberga. Trzil je z vinom in tako prihajal večkrat v Slovenske gorice in se nazadnje tu naselil.

Pred vhodom v cerkev pri Sv. Rupertu je vzdana nagrobna plošča, na kateri se čita, da sta tam pokopana Franc in Kajetan Pauer, ki sta umrla oba, prvi še rojen v Voitsbergu, v nežni mladosti.

(Dalje prihodnjič.)

Širite „Našo Stražo“!

Velika zaloga

vseh vrst čevljev za strapaco, lov in promenado.

Ia gojzerci
(hribovski čevlji)
Ia zbiti sandali
(popravilo kakor čevlji)

Varstv. znamka
samo Maribor, Koroška c. 19
Lastne delavnice, najboljše ročno delo!

Inserirajte!

Denar naložite

najboljše in najvarnejše

pri

Spodnještajerski ljudski posojilnici v Mariboru,
Stolna ulica št. 6

r. z. z. n. z.,

Stolna ulica št. 6

ki obrestuje hranilne vloge po

8% in 10%

oziroma po dogovoru.

Triletno deteljno seme, garantirano čisto, pošilja vsako množino, 1 kg za 35 din.: R. Vračko, Ptuj. 71 6-1

Erfurtska semena, zelenjadna in cvetlična, ter razne zgodnje sadike dobite v vrtnariji I. Jemec, Maribor, Razlagova ulica 11, in na Glavnem trgu, stojnica. 76 5-1

Oves za seme se dobi najceneje pri Josipu Rosenberg, Maribor, Slovenska ulica. 85 10

Oglas. Prodaja konja potom javne licitacije se vrši dne 10. marca t. l. ob 9. uri na sejmišču v Mariboru. Komanda 45. p. p.

Premog iz svojega premogokopa pri Veliki Nedelji prodaja Slovenska premogokopna družba z o. z. v Ljubljani, Wolfova ulica št. 1—I. 107

NAZNANILO.

Podpisana tvrdka vljudno naznanja, da začne z dnem 8. marca t. l. izdajati

„BOCK“
PIVO

v poznani ter vseobče priljubljeni predvojni kakovosti.

Tomaž Gölz,
pivovarna v Mariboru.

Potrebujemo prvovrstne popolnoma čiste

lipove, jablanove, vrbove in smrekove cepiljenke.

[Ponudbe na:]

DRVINJE D. D. ZAGREB, Ilca 3/II.

Klobuke, dežne plašče

od 300.— D. naprej, perilo, čevlje, dežnike, nogavice i. t. d. priporoča najceneje

Jakob Lah,
Maribor, Glavni trg št. 2.

Pijanost ozdravi

hitro, brez vednosti pijanca »Abstinental.« Steklenice po 30, 50, 80 in 140 din., ako se plača naprej po priporočenem pismu in še 20 din. za zamot in poštnino.

Gesellschaft für chemische und metallurgische Industrie m. b. H., Wien XIII 2, Wissgrillgasse 5,